

S O K F É L E .

89. Szám. Béts. November 5-dikén. (37) 1833

Emlékeztető Jegyzetek.

N o v e m b e r .

2 Nov. — 1756. Erdély független Nagy Hertzegség lesz. — 1790. Frantzia Ország elveszi minden jus nélkül az Egyháztól a' fekvő jószágokat. — 1809. Oudinot frantzia marsal megérkezik Bétsbe hadosztályával.

3 Nov. — 1527. I Ferdinand koronázása Sz. Fejérv. — 1827. A' Felső-Óstria Ház Magyar Országí Három százados uralkodásának emlék — ünnepe fényesen megüetlik Magyar Országban. Fő Tiszt. Árvay Gergely Úr a' Szombathelyi Királyi Gymnasium nevében ezen alkalommal e' következő gyönyörű 's tökéletes verszetet szentelte:

A' hol az emberi Nem' kínzó páltzája az önkény
A' kedvekbe feredt puhaság, 's tömjénre sovárgó
Büszke dagály fejedelmi bibort öltözve parantsol:
Ott az alap nélkül álló Köz-jóra rohanjon
Egy zivatar; tüstént roppant birodalma le omlik. —
Árpádnak vérrel szerette, szerette Hazája!
Áldjad az Égnek Urát, ki veszélyes sajnós üdőkben
Olly Fejedelmeknek kebelében tette-le sorsod',
Kiknek az emberiség kegyelemmel páros igazság,
Gondos, ügyes kormány, himezetlen tsendes alázat,
És vallás-szeretet volt nemzeti bélyege mindég. —
Már az egész kárán gyarapodni, 's ragyogni kívánó
Zápolva *) tsinja miatt fíaid' színe, gyámjai, 's Attya
Borzasztó emlék! a' bus Acheronra le szálltak;
Már tsak alig mult el, hogy az Ómár fajja örökre
Fel nem ütötte fejét, több mint hat századig állott
Trónusodon: de az ég, ki mikor rettent, se' felejtí
Irgalmát, bajodon kegyesen tágíta, 's ez uttal:
Óstria' Felső-Fejedelmei lettenek örid.
Ó ma talán, ha ezek kémélve, ápolva, tsatázva

*) Lásd Prag Hist. Reg. Hung. ad annum 1526.

A' Magyar eldarabolt erejét forrasztva, 's nevelve
 Hőseik' ezreivel nem hoztak volna segédet:
 Ó ma talán Pannon teleken kotonozna pogány kar,
 'S a' könyörületlen vadság esetünkre katzagna.
 Mondja, ki Honjának kebelén szeret élni, 's enyészni,
 Mondja, nem érdemes-e Habsburg Maradéka hogy annak
 Emlékére Hazánk' közepében Pantheon álljon? —
 Ám de tsak egy részét teszi ez feles érdeminek még;
 Felségesb javait hármas halmunkra tsak akkor
 Árasztá, mikor ott lántsák, 's kard tsörgei szüntek.
 Akkor nyiltak meg törvényink' templomi, akkor
 Kezdtének a' nyomatott gyámoltalan özvegyek, árvák
 Szintügy, mint a' dúzs Zászlós sérelmes ügyöknek
 Írt közelebb lelhetni; nehogy kétséges utakra
 Fen maradtott, de ma már fogyatéék értékek oszoljon.
 Akkor, (mert az előtt nem egyéb, mint durva tsatázás
 Volt, mivel a' másként sikeres magyar elme vívódott)
 A' nyájash tudomány, az igaz polgári szerentse'
 Tsillaga szélt hoszszát Honnunkra lövelte sugárit
 Úgy de mit említem, miket a' Duna, Dráva, — Tiszának,
 Söt Európának majd minden Nemzeti tudnak?
 Tsillagokat számlálni akar ha, ki rendre jelelni
 Tollat fog, miket a' jó rend, 's szent Hitnek ügyébeu
 Óstria' jóltévö kegyes Udvara rende: mind ezt
 Hálaadó szívvvel tisztelni, tsudálni lehet tsak. —
 Tetteit, édes öröm hódolva betsülni parantsát.
 Áljad az ég gondját boldog Haza! sorsodat áldjad!
 Hogy neked olly Ivadékot adott Árpádod éreből:
 Mellynek pajzsa alatt, mig több más Nemzet alétlan
 A' feledékenység gyászos sirjába sikamlott,
 Néked Jussaidat, nevedet, törvényidet, ősi
 Lételedet három századnak enyészte után is
 Kellemes épségbeu láthatni, karolni szabad lett.
 Kérd azután, hogy az ég táplálja, nevelje hatalmát
 Jó Fejedelmidnek, 's fiaidból hagyjon üdülni
 Zrinyieket, Nádasdyakat, 's ezer illyeket, a' kik
 Hadban, békébeu koronájokat örzeni tudják.
 Majd ezen áldásnak, mellyet kérsz, része viszontag,
 Mint az egekbe repült göztest, kebeledre szíváro. —

4 Nov. — 1794. Az Oroszok megveszik Pragát rohannással. „Hurrah, Praga, Suwarow!“ így jelentette Suwarow General-Lieutenant 's fő vezér e' győzedelmet a' Tzárénak, ki szintolly röviden felelt dítisérttel 's jutalommal: „Bravo! General-Feldmarschall úr.“ Reggel négy óraker kezdődött a' szörnyű vérontás. 30,000 Lengyel védte a' várost Zajontzek vezérlése alatt a' kétségbe esés dühével; de rendetlen bátorságok nem volt képes ellentállani a' váratlan 's mesterisen vezérlett rohannásnak. Kilentz óraker már 13,000 Lengyel feküdt halva a' tsatahelyen, 2000-et a' vistula nyelt el, 15000 pedig fogságba került.

5 Nov. — 1757. Nagy Fridrik tönkre veri Rossbach mellett a' Frantziákat. — 1772. Maria Theresia vissza kéri az elzalogított 16 szepesi városokat. — 1796. Bassano mellett hosszu viaskodás után kétes a' győzelem; Alvinzy előre parantsolja az Erdődy Huszárokat ezen intéssel: „Chestek barátom, én tehát minden bizonynal számot tartok, hogy ma megfogjátok mutatni, hogy érdemesek vagytok ezen agg hős nevére.“ Alvinzy nem tsalódott. — 1807 † Kaufmann Angelica hires képiróné. — 1816. A' Német Szövetség ma kezdi tléseit Frankfurtban.

Az első Pálffy.

Hazánk' egyik sűrű erdejében állott egy roskadozó kalyiba, mellynek tulajdonosát, a' közel fekvő falu lakosai öreg Pálnak nevezték. — Pál már régi időtől fogva tudta ugyan lakától a' faluba vezető útát; de az erdei Remete' lakát a' faluból akárki hiába kereste; hogy maga ne hibázzon, mély jegyeket metszett azon fákba, a' mellyek mellett, neki a' faluba vándorlania kellett, 's mellyek egyszersmind fiának vezérei valának az útra, midőn a' szenet eladás végett az erdőből ki vinné. — Pál úgy megszerette e' zordon vadonnak sűrűjében épített kalyibáját, hogy azt neki keserves lett volna elhagyni, fő képen most midőn serdülő fia, olly pontosan felelt meg kötelességének. — Az öreg Pál sokat tudott édes hazájáról beszélni, maga több véres tsatákban, midőn még ifjú erő feszíté keblét, meg-

vetve szabadságáért éltét, 's nemes Hőseinek nem csak halhatatlan neveit, hanem koszorús tetteit is ösmérte. A' magyaroknak a' Törökön nyert fényes diadalmai, Árpád 's több híres vezérek' meszsze hírlelt tettei, valóban tárgyai forró beszédének, midőn nőjével 's gyermekével a' kandallónál üldögélt. — Így emelé gyorsabb ütésre fiának kebelét, így éleszté hajlékony de tüzesült szívében a' bajnoki vágnak lappangó szikráját. — A' gyermek ébredő vágyait az erdő vadjain elégité ki, sokszor nehéz martalékkal terhelve jött vissza, a' legerősebb vad nyomait kereste, a' legfrisseb őzet elérte futásában, és sokszor viaskodott martalékjával, mellyet gyilkoló nyila, csak keveset érintve, földre nem sujtott. — De sokszor egy kellemes völgy' illatozó ölében órákig andalgva, a' le folyt idők azon bámúlandó tettein merengett, mellyeket csak atyjának szavából hallott, mélyen érzette azon ösztönt, melly őt a' tarka világ zavarába kilépni készíteté, de atyjának bölts oktatásai: hogy a' világ zavarja csak azoknak edes, kik azt szabadon érezhetik, és hogy az erdei élet kellemesebb, mint egy alávaló szolgál' görnyítő lántzai, elsenderíték feszülő keblében az ébredő ösztönt. — Így tehát a' vadon serdülő lakosa szűk köréhez szokva, néha fát égetett vagy vadászott, néha midőn vágyai kitortek siránkozott, de többször mulattak véle a' rózsás kedv nyájas örömei. — Egykor egy sűgár szarvast ver fel a' bokorból, sebesen kapva ivéhez, egy pillantat alatt reppenti le róla nyilát a' szarvas után — a' nyil szerentsésen testébe akadt, de azonnal nem gyilkolt. A' szarvas tovább iramlik, de már nem olly könnyűden emelve gyors lábait, az erőtlen párának néha a' bokrok között nyugodni kellett, és csak a' vadász közelségére, a' zöld gyepet ömlő vérével itatván, futott tovább. — Úgy látszott, mintha üldözőjét a' véget-

len vadon sűrűjébe akarná tsalni, de végre egy nyugodtan tsergő patak zöldellő partjánál rogyott le, 's az öreg Pál fia épen torkába meríti az öldöklő fegyvert, midőn ember szavak hatnak fülébe. A' szavak hangja után indulván, nem sokára észre vesz egy fel fordult hintó mellett két vitézt, és egy majd kétségbeeső szolgát. Pál fia az emberek szükségére nem látott ugyan még egy így készített hintót, mind azon által észre vevé, hogy kereke egészen össze törött. — A' segítség vágyától elfogódva gyors léptekkel közelgett a' szerentsétlenekhez. Akkor az egyik közülök, kit, mivel arany zsinórral vala hímezve mentéje, 's oldalán drága kövekkel rakott kard függött leg nagyobb tekintetűnek vélt „megszóllítja őt.“ Barátom a' rengetegben el tévedvén össze törtek kerekéink, légy olly jó, és segítségünk, minket e' sűrűségből kimentvén. — Pál fia öszinte meg vallja a' vitéznek, hogy ha őtet a' végzet nem vezérli mentésekre, a' rengetegből soha sem találunk ki, ajálván egyszersmind, hogy ha megelégednek atyja szenes szekérének kerekeivel, azokat a' szolga segítségével elhozandja. — „S ki az Atyád?“ kezdé a' vitéz. „Ő most fát éget uram,“ felele a' fiú, de egykor több tsatákban hartzolt. „Meszsze van-e' lakod?“ kérdi viszont a' vitéz. „Kevés idő alatt itt lesznek a' kerekek ha szolgál velem küldöd,“ mondá a' fiú. — Nyájasan köszöné meg a' fiúnak készségét, kiben szabaddúlása' angyalát betsülte, — és szolgájának az ifjút követni parantsolá. — Sietett most az ifjú lakja felé, arizta vidám örömtől sűgárgzott, mellyet azon édes önézés szült, hogy másokon segíthetett. Atyjának alig mondta el a' szerentsétlen már a' szekér meg volt fösztva kerekeitől, és mind a' hárman, — most az öreg is tisztelni akará az idegeneket, azon helyféle indultak, hol a' hintó fel fordult. Szíves köszönet szavaival fogadta

vetve szabadságáért éltét, 's nemes Hőseinek nem tsak halhatatlan neveit, hanem koszorús tetteit is ösmérte. A' magyaroknak a' Törökön nyert fényes diadalmai, Árpád 's több híres vezérek' meszsze hírlelt tettei, valóban tárgyai forró beszédének, midőn nőjével 's gyermekével a' kandallónál üldögélt. — Így emelé gyorsabb ütésre fiának kebelét, így éleszté hajlékony de tüzesült szívében a' bajnoki vágynak lappangó szikráját. — A' gyermek ébredő vágyait az erdő vadjain elégité ki, sokszor nehéz martalékkal terhelve jött vissza, a' legerősebb vad nyomait kereste, a' legfrisseb özet elérte futásában, és sokszor viaskodott martalékjával, mellyet gyilkoló nyila, tsak keveset érintve, földre nem sujtott. — De sokszor egy kellemes völgy' illatozó ölében órákig andalgva, a' le folyt idők azon bámúlandó tettein merengett, mellyeket tsak atyjának szavából hallott, mélyen érzette azon ösztönt, melly őt a' tarka világ zavarába kilépni készteté, de atyának bölts oktatásai: hogy a' világ zavarja tsak azoknak edes, kik azt szabadon érezhetik, és hogy az erdei élet kellemesebb, mint egy alávaló szolgál görnyítő lántzai, elszenderíték feszülő keblében az ébredő ösztönt. — Így tehát a' vadon serdülő lakosa szűk köréhez szokva, néha fát égetett vagy vadászott, néha midőn vágyai kitortek siránkozott, de többször múltattak véle a' rózsás kedv nyájas örömei. — Egykor egy sűgár szarvast ver fel a' bokorból, sebesen kapva ivéhez, egy pillantat alatt reppenti le róla nyilát a' szarvas után — a' nyil szerentsésen testébe akadt, de azonnal nem gyilkolt. A' szarvas tovább iramlík, de már nem olly könnyűden emelve gyors lábait, az erőtlen párának néha a' bokrok között nyúgodni kellett, és tsak a' vadász közalgására, a' zöld gypet ömlő vérével itatván, futott tovább. — Úgy látszott, mintha üldözőjét a' véget-

len vadon sűrűjébe akarná tsalni, de végre egy nyugodtan tsergő patak zöldellő partjánál rogyott le, 's az öreg Pál fia épen torkába meríti az öldöklő fegyvert, midőn ember szavak hatnak fülébe. A' szavak hangja után indulván, nem sokára észre vesz egy fel fordult hintó mellett két vitézt, és egy majd kétségbeeső szolgát. Pál fia az emberek szükségére nem látott ugyan még egy így készített hintót, mind azon által észre vevé, hogy kereke egészen össze törött. — A' segítség vágyától elfogódva gyors léptekkel közelgett a' szerentsetlenekhez. Akkor az egyik közülök, kit, mivel arany zsinórral vala himezve mentéje, 's oldalán drága kövekkel rakott kard függött leg nagyobb tekintetűnek vélt „megszóllítja őt.“ Barátom a' rengetegben el tévedvén össze törtek kerekéink, légy olly jó, és segítség rajtunk, minket e' sűrűségből kimentvén. — Pál fia öszinte meg vallja a' vitézeknek, hogy ha őtet a' végzet nem vezérli mentésekre, a' rengetegből soha sem találnak ki, ajálván egyszersmind, hogy ha megelégednek atyja szenes szekereinek kerekeivel, azokat a' szolga segítségével elhozandja. — „S ki az Atyád?“ kezdé a' vitész. „Ő most fát éget uram,“ felele a' fiú, de egykor több tsatákban hartzolt. „Meszsze van-e' lakod?“ kérdi viszont a' vitész. „Kevés idő alatt itt lesznek a' kerekék ha szolgál velem küldöd,“ mondá a' fiú. — Nyájasan köszöné meg a' fiúnak készségét, kiben szabadulása' angyalát betsülte, — és szolgájának az ifjút követni parantsolá. — Sietett most az ifjú lakja felé, artza vidám örömtől sűgárgzott, mellyet azon édes önézés szült, hogy másokon segíthetett. Atyjának alig mondta el a' szerentsetlen már a' szekér meg volt fösztva kerekeitől, és mind a' hárman, — most az öreg is tisztelni akará az idegeneket, azon helyféle indultak, hol a' hintó fel fordult. Szíves köszönet szavaival fogadta

a' jövöket az idegen, 's kevés idő alatt a' hintó helyre állott. Ezek közt az idegen borzadva hallá az öreg szavából, hogy melly veszedelmes rengetegben holyongott, 's annál buzgóbban adott hálát a' mentő egeknek. — Neked pedig bátor ifjú javadra legyen megmentésem napja, felszólamla hálája után, 's az öreghez fordúlván mondá: „Öreg ha nem lesz keservedre add nekem át fiadat, én gazdag vagyok, házamba veszem, fiad engem a' hartzokba kövessen, 's onnan adja tudtodra hajnok tetteit. — Ekkor az öreg fiára egy pillantatot vetett, mellynek súgárain az atyai szeretet könnyűi remegtek. — Bízál bennem, folytaíá az idegen. — „Atyám!“ szólamla viszont a' fiú, „te is forogtál már a' hartzok ezer veszélyiben, eresz a' tsaták tüzébe, tetteim tudtodra adja szerető fiad 's neked küldi faradozásai minden jutalmát.“ Illy esdő szavaknak enged az atya, 's fiát átengedi. — És hogy neveznek? kérdezi végre az idegen az ifjút, kinek artzán egy boldogabb jövendő rózsá hajnala piroslott. — „Uram engem Pálffy-nak (Pál fia) neveznek felele az ifjú. — Tehát Pálffy légy hiv szolgám, 's mivel az ki egy Király éltét meg menti fényes jutalmat érdemel, — nemessé teszek, mert én vagyok Korvín Mátyás, Urad, 's Királyod! Erre az öreg fiával a' ditső Király lábához borúl, de Mátyás fel emelvén őket, 's az öreget gazdagon meg ajándékozván a' fiú vezérlése mellett a' rengetegből ki hajtattott, — és így Korvín Mátyás a' vadon homályából emelte egy fényes pályára az első Pálffyt, egy fényes, 's ditső érdemekkel kérkedő tsaladnak törzsökét.

A' fenn említett eset emléke, még most is látszik az ifjú Pálffy által választott nemesi tzímeren, mellyen egy pázsit kékell 's egy szarvas mellett a' törött kerék tűnik elő.

Sujánszky Antal.

P. n. P.

A' jó szolga és a' jobb úr.

Rowlaudhillnak, Dublinban igen nagyra betsült orvosnak szolgálja az ádáz halál fagyos keze alatt le-roskadt. Ura a' legnagyobb pompával téteté az elhúnyt-nak hideg tetemeit a' föld gyomrába, melly után a' számtalan késérökhöz ilyen beszédet mondott:

„Hallgatóim közül a' megholtat sokan igen jól esmerték, és elég alkalmatosságok volt az ő Characterét és életét szorosabban megvizsgálni, bizonyára tehát mindnyájan meg egyeznek abban, hogy éntsupa igazságot beszéllek, midőn azt mondom, hogy ő okos, szerény, és istenfélő ember volt, ki szent kötelességének tartotta hivatalát serénységgel, és hívséggel telyesíteni, 's az ő Teremtőjét mindég szemei előtt tartani, és mégis ez a' derék, betsületes, 's jámbor ember — zshivány volt. Ő ez előtt 30 esztendővel meg támadott engem az ország úton, és komoly szavakkal kérte erszényemet. Én kérdém tőle, hogy mi okból űzné ezt a' veszedelmes, és büntetésre méltó mester-séget? „Uram! — mondá — én koteis voltam, és szol-gálatomból ki estem, szabadság levelet nem kaptam, 's így nem tudván magamat hitelesíteni sehoh se kap-tam szolgalatot. A' szükség tehát kényszerített engem ragadományból élni.“ Én ellene mondtam az ő kü-lönös böltselkedésének, megmutattam, hogy milly alapatlanok lennének az ő mentségci, és végre szol-gálatall kínáltam meg, a' mellyel ő meg is elégedett. Ettől a' szempillantástól fogva az Istennek mindég jámborsággal, és hívséggel szolgált, és most hékesség-ben egy jobb életnek vigasztaló reménységével hagyta el e' világot, ki talán, ha az előbbeni élete módját folytatta volna, meg keményedett lélekkel halt volna meg a' törvény fán. Ez óráig ezen történetet, mint va-

lamely titkot még a' leg hívebb barátomnak sem nyí-
jatkoztattam ki. Ritkák az ilyen szolgák, de még ritkáb-
bak az ilyen Urak!

A' F ü l m i l e.

Alkonyúltt, — 's a' bút nyögellő
Fülmile ott komorúl,
Egy szomorú fűzfán ülve
A' Sir felett így busúl:
A' vihar' zaj' habjai közt
A' remény'köd-árjain
Áltevezve, Leányka, nyugszol
Itt az enyész' karjain.

Itt nyugszol, — az áldott béke
Hültt tetemed romjain
Lengjen! — midőn Hived zokog
Bánatja' fohászain. —
Nem sokára hív Hivednek
Élet hangja elnémúl,
'S akkor Értted hervadt ajka'
Tsókja porodra nyomúl. —

Ah, tsak ugyan, a' mi földi,
Az egyszer'smind mulandó! —
A' Siron túl — túl a' Siron
Jóbb sorsod lesz Halandó! —
Így nyögellott a' Fülmile
A' Sir felett, így dalolt, —
'S nem sokára a' fűzfáról
Komorúl el repült volt.

Lapsánszky J.
Szigetről.

Megfejtés a' 88. számban: Gellért.